

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКА НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ МІСЬКОГО
ГОСПОДАРСТВА**

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до практичних занять, вирішення практичних завдань
та самостійної роботи з дисципліни

«Правознавство»

*(для студентів 1 курсу денної форми навчання
за напрямом підготовки 6.040106 «Екологія, охорона навколишнього
середовища та збалансоване природокористування»)*

**Харків
ХНАМГ
2011**

Методичні вказівки до практичних занять, вирішення практичних завдань та самостійної роботи з дисципліни «Правознавство» (для студентів 1 курсу денної форми навчання за напрямом підготовки 6.040106 «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування»). / Харк. нац. акад. міськ. госп-ва; уклад.: М. В. Євтушенко. – Х.: ХНАМГ, 2011. – 27 с.

Укладач: М. В. Євтушенко

Рецензент: к. ю. н. О. І. Міхно

Рекомендовано кафедрою правового забезпечення господарської діяльності, протокол № 1 від 9 грудня 2010р.

ВСТУП

Ті зміни, які відбуваються в соціально-економічній сфері останнім часом, безпосередньо стосуються кожного громадянина нашої країни, і тому потребують підготовки висококваліфікованих фахівців.

В умовах демократизації українського суспільства особливо важливого значення набувають формування, розвиток і закріплення нового мислення, виховання загальної правової культури, високої професійності при вирішенні різноманітних завдань, вироблення почуття відповідальності, справедливості, поваги до закону. Належне засвоєння основних принципів права, правильне його тлумачення і застосування на практиці – все це становить основу майбутньої професійної діяльності.

Мета дисципліни «Правознавство» є формування цілісної системи знань та навичок з українського правознавства, сформованого на базі сучасних досягнень юридичної науки, надання знань щодо питань громадянства, загальної теорії суспільства та держави, держави та права, з природної сутності держави й права, їх форм, з питань співвіднесення цивільного суспільства і держави, основних прав і свобод людей й громадян України, безпосередньої та представницької демократії, й форм державного і територіального устрою України, системи органів держави, місцевого самоуправління, а також засвоєння правових основ таких галузей законодавства як: цивільного, адміністративного, кримінального, трудового та інших галузевих юридичних наук.

Мета вивчення дисципліни «Правознавство» забезпечити підготовку студентів до різних форм аудиторних занять і самостійної роботи з вивчення програми навчального курсу.

В процесі навчання студенти отримують необхідні знання під час лекційних занять, вирішують практичні завдання щодо основних понять правознавства, оцінки законодавчих альтернатив, обґрунтуванню різних стратегій підприємства. Найбільш складні питання винесено на розгляд і обговорення під час практичних занять.

Необхідним елементом успішного засвоєння навчального матеріалу курсу є самостійна робота студентів зі спеціальною літературою, нормативними актами з питань законодавчого регулювання економіки.

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ «ПРАВОЗНАВСТВО»

ЗМ 1.1. *Основи Конституційного, цивільного права України*

1. Конституція України – Основний закон держави. Правовий статус і повноваження Президента України, Верховної Ради України, Кабінету міністрів України, органів виконавчої влади різних рівнів. Органи місцевого самоврядування в Україні та їх повноваження.

2. Громадяни та юридичні особи як суб'єкти цивільного права, відносини, що регулюються цивільним правом. Цивільна правоздатність та цивільна дієздатність суб'єктів. Опіка й піклування

3. Право власності та його Конституційний захист. Форми та види власності. Набуття та здійснення прав інтелектуальної власності. міжнародні конвенції та угоди, до яких приєдналася Україна. Авторське право і суміжні права. Право промислової власності. Право на нетрадиційні об'єкти інтелектуальної власності.

4. Поняття спадщини. Спадкування за законом і за заповітом. Перша та друга черга спадкоємців за законом

5. Поняття шлюбу, умови та порядок його укладання. Майнові права подружжя.

ЗМ 1. 2. *Основи трудового права України. Природоресурсне та природоохоронне право. Кримінальне право України*

1. Поняття, сторони та зміст трудового договору.

2. Законодавчо-нормативна база України з питань охорони праці. Відшкодування шкоди, заподіяної працівникові ушкодженням його здоров'я.

3. Природоресурсне та природоохоронне право.

4. Загальна характеристика Кримінального кодексу України. Поняття та ознаки злочину. Види кримінальних покарань. Поняття неосудності. Кримінальна відповідальність неповнолітніх.

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ З ДИСЦИПЛІНИ «ПРАВознавство»

Основи Конституційного права України

Декларація про державний суверенітет України. Конституція України - основний закон держави. Конституційний устрій України.

Конституційна форма правління та державного устрою. Територіальний устрій України. Конституційний статус автономної республіки Крим.

Безпосередня і представницька демократія в Україні. Органи державної влади в Україні. Верховна Рада України. Правовий статус Президента України. Рада Національної Безпеки України. Правовий статус Кабінету Міністрів України. Місцеві органи виконавчої влади в Україні. Судова влада в Україні. Конституційний принцип правосуддя. Система правоохоронних органів України. Місцеве самоврядування в Україні.

ОСНОВИ ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА

Суб'єкти цивільних правовідносин

Тема: Громадяни та юридичні особи як суб'єкти цивільного права.

Фізичні особи як суб'єкти цивільного права

Перед вирішенням завдань необхідно розглянути наступні поняття:

Загальна характеристика цивільного права України. Акти цивільного законодавства (Конституція України, Цивільний кодекс України та інші закони, які приймаються відповідно до Конституції України, постанови Кабінету Міністрів України, звичай, міжнародні договори), відносини, що регулюються Цивільним кодексом, учасники цивільних відносин, загальні засади цивільного законодавства: свобода договору, свобода підприємницької діяльності, яка не заборонена законом, судовий захист цивільного права та інтересу, справедливість, добросовісність та розумність.

Цивільно-правові відносини. Відносини, що регулюються цивільним правом (майнові й особисті немайнові відносини), які виникають між суб'єктами цивільного права. Фізичні і юридичні особи як суб'єкти цивільного права. Поняття фізичної особи. Правоздатність та дієздатність фізичних осіб: умови їх виникнення та припинення. Умови обмеження дієздатності громадян. Юридична особа як суб'єкт цивільного права. Ознаки юридичної особи. Правоздатність та дієздатність юридичних осіб.

Контрольні запитання для розгляду на практичному занятті

1. Поняття цивільної правоздатності фізичної особи, обсяг цивільної правоздатності фізичної особи.

2. Поняття цивільної дієздатності фізичної особи. Види дієздатності фізичної особи.

3. Підстави й порядок обмеження дієздатності фізичної особи, підстави визнання громадянина обмежено дієздатним або недієздатним. Правові наслідки обмеження дієздатності фізичної особи. Поновлення дієздатності фізичної особи, цивільна дієздатність якої була обмежена.

Завдання.

1. Громадянин міста Харкова М. звернувся до банку, щоб отримати кредит для купівлі двох мобільних телефонів. Але через час, який був вказаний у договорі, кредит повернений не був. Тоді банк звернувся до суду з позовом про стягнення коштів. У судовому засіданні з'ясувалося, громадянин М. систематично лікується у психіатричній лікарні і є психічно хворим, у зв'язку з цим отримує пенсію по інвалідності.

Чи буде відповідати перед банком громадянин М. за отриманий кредит, при умовах які вказані у завданні?

2. Громов систематично не приносить додому свою заробітну плату, зловживає спиртними напоями, не бере участь у сімейних розрахунках, продає свої речі. Дружина Громова вирішила звернутися до суду із вимогою обмежити свого чоловіка в дієздатності й отримувати його заробітну плату. Враховуючи всі обставини, суд виніс рішення відмовити дружині Громова в задоволенні її вимог, оскільки зловживання Громовим спиртними напоями не ставить їх сім'ю у важке матеріальне становище, крім того, вона отримує непогану заробітну плату.

Які порушення ви знайшли у даному завданні? Чи є підставою зловживання Громовим спиртними напоями для обмеження його в дієздатності?

3. Після отриманої травми Лапшин страждав сильними головними болями. Керуючись рекомендаціями лікарів, він вирішив переїхати жити до села і в зв'язку з цим розпорядитися своїм майном. Половину дому, який належить йому на праві особистої власності, він вирішив продати з дуже низькою ціною, меблі продав за половину вартості, інші речі, які знаходилися вдома, вирішив подарувати стороннім людям. Коли сестра Лапшина – Ситіна дізналася про дії свого брата, вона потребувала від нього все відмінити, бо вважає, що після отриманої травми її брат є недієздатним. Але Лапшин не погодився з своєю сестрою і не захотів нічого змінювати. Тоді Ситіна, вважаючи свого брата недієздатним, подала до суду позовну заяву з вимогою визнати всі правочини, які були укладені її братом, незаконними. Дізнавшись про дії сестри, Лапшин написав заяву до суду з вимогою не розглядати її

позовну заяву. Однак Ситіна наполягала на тому, щоб заяву Лапшина не розглядали, бо він є недієздатним.

Які порушення ви знайшли в цьому завданні? Чи є підстави в Ситіної вважати свого брата недієздатним і керувати його діями?

4. В день 17-річчя дідусь вирішив подарувати онукові музичний інструмент. Однак отримавши подарунок, онук вирішив його продати за ті самі кошти, що їх витратив на подарунок дідусь. Про ці обставини онук вирішив повідомити дідуся, який не заперечував проти продажу музичного інструменту. Після того, як батьки дізналися про продаж музичного інструменту, вони стали заперечувати проти такої угоди і стали вимагати від покупця повернення їх синові музичного інструменту.

Чиї дії з точки зору правоздатності й дієздатності фізичних осіб є законними (онука, продавця)? До кого повинен був звернутися онук, щоб отримати дозвіл на продаж музичного інструменту: до батьків чи до дідуся?

5. Після досягнення 17- ліття, Марія вступила в шлюб і у зв'язку із від'їздом із своєї місцевості Марія вирішила продати свою нерухомість і знайшла покупця. Однак нотаріус відмовив Марії реєструвати правочин, у зв'язку з тим, що Марія не досягла 18 - літнього віку.

Які порушення ви знайшли у даному завданні? Чи є законними дії нотаріуса? Чи є законні підстави для того, щоб відмовити Марії у реєстрації правочину?

Рекомендовані джерела

1. Конституція України [Текст]: офіц.текст: [прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. із змінами, внесеними Законом України від 8 грудня 2004 р.: станом на 1 січня 2011 р.] / Відомості Верховної Ради України. - 1996.-№30.- Ст. 141.

2. Цивільний кодекс України [Текст]: офіц.текст: за станом на 4 листопада 2010 р. // Відомості Верховної Ради України. - 2003.-№№40-44, Ст. 356.

ОСНОВИ ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА

Тема: Юридичні особи як суб'єкти цивільного права

Перед вирішенням завдань необхідно розглянути наступні поняття:

Поняття юридичної особи. Юридичні особи приватного та публічного права. Порядок створення, організаційно-правові форми, правовий статус юридичних осіб приватного права. Порядок утворення та правовий статус юридичних осіб публічного права, який встановлюється Конституцією України. Установчі документи юридичних осіб. Організаційно-правові форми юридичних осіб: товариства, установи та інші форми передбачені законом. Підприємницькі та

непідприємницькі товариства. Державна реєстрація юридичних осіб. Найменування юридичної особи. Вимоги до найменування юридичної особи. Комерційне (фірмове) найменування юридичної особи. Цивільна правоздатність та цивільна дієздатність юридичної особи. Філії та представництва юридичної особи. Відповідальність юридичних осіб. Припинення діяльності юридичних осіб (злиття, приєднання, поділ та перетворення юридичної особи).

Контрольні запитання для розгляду на практичному занятті

1. Поняття і ознаки юридичної особи.
2. Порядок виникнення (створення) юридичних осіб.
3. Порядок реєстрації юридичної особи.
4. Види юридичних осіб.
5. Товариства, їх види та порядок створення.
6. Порядок ліквідації юридичних осіб.

Завдання.

1. Група громадян вирішила за рахунок своїх коштів здійснити будівництво багатоквартирного житлового будинку. З метою виконання своєї мети, вони вирішили залучити ще й інших громадян, вибрали представників, які будуть вирішувати всі виникаючі питання з органами влади. Ці представники звернулися до банку з проханням розглянути питання про надання їм кредиту, який вони збиралися використати на будівництво багатоквартирного житлового будинку. Отриманий кредит вони обіцяли використати за призначенням і погасити його протягом 15 років. Але банк відмовив у видачі кредиту, вказавши при цьому, що не були надані всі необхідні документи для отримання кредиту.

Які порушення ви знайшли у даному завданні? Які документи необхідно надати банку щоб отримати кредит? Надання кредиту банком це його право чи обов'язок ?

2. Представники оптової торговельної бази пред'явили позов до двох фабрик, які не є юридичними особами, про стягнення з них певної суми коштів – вартості поставлених за договором недоброякісних товарів. У своєму відгуку на позовну заяву фабрики вказали, що не можуть нести відповідальність за порушення договору, оскільки вони виступають як структурні одиниці об'єднання. Разом з тим, позивач – торговельна база вказувала на те, що вона мала відносини в процесі укладання і виконання договору з фабриками.

Які порушення ви знайшли у цьому завданні? Як необхідно вирішити цю суперечку?

3. Громадянин України придбав автомобіль у дилера відомої автомобільної компанії. При замовленні автомобіля покупець встановив вимоги, що йому необхідні встановити на автомобіль додаткові подушки безпеки, які не передбачалися у базовій моделі. Отримавши автомобіль,

покупець через деякий час потрапив у дорожньо-транспортну пригоду, внаслідок якої він отримав групу інвалідності у зв'язку з тим, що подушки безпеки, які він замовив додатково, не спрацювали. Як встановила експертиза, подушки безпеки не спрацювали внаслідок браку продукції на заводі виробника. Покупець пред'явив вимоги до дилера про відшкодування матеріальних витрат, які виникли у нього внаслідок дорожньо-транспортної пригоди. Із пред'явленими вимогами дилер не погодився, вказуючи, що він тільки продає автомобілі, а не виготовляє їх, тому вимоги необхідно пред'являти автомобільному заводу, який знаходиться за кордоном.

Як Ви вважаєте, чи повинен дилер відповідати перед покупцем, чи повинен відповідати завод - виробник автомобіля?

4. Десять громадян стали учасниками товариства з обмеженою відповідальністю, яке займалося пошиттям одягу. В процесі роботи товариства виник ряд запитань:

1. Один із засновників товариства запитав у інших засновників товариства: чи згодні вони, щоб він половину своєї частки у товаристві передав своїй дружині.

Як Ви вважаєте, яку відповідь можуть дати інші засновники товариства?

2. Покупці товариства стали пред'являти претензії до працівників товариства з приводу якості продукції, яку воно виготовляє. Однак працівники у відповідь говорили, що в даному випадку вони ніякої відповідальності нести не можуть.

Як Ви вважаєте хто несе відповідальність за неякісну роботу товариства: засновники товариства, саме товариство як юридична особа чи наймані працівники, які виготовляли продукцію?

3. Один із засновників товариства бажає використовувати майно (обладнання, нитки та інше майно) товариства у своїх особистих майнових інтересах і запитує як може бути вирішене це питання.

Чи можна отримати згоду інших засновників? Якщо так, тоді на яких умовах може бути вирішене це питання?

4. Один із засновників товариства винен велику суму коштів. Через деякий час після того як товариство почало працювати, з'явилися кредитори і почали вимагати сплатити борг. Як з'ясувалося, частина цих коштів - це зобов'язання самого товариства, а інша частина боргу – це особисті зобов'язання (борги) самого засновника.

Хто буде відповідати по зобов'язаннях самого товариства та зобов'язаннях самого засновника товариства? Кому необхідно пред'являти вимоги про сплату боргу залежно від того, чий це борг - товариства чи засновника товариства ?

5. Покупець здійснив покупку кухонних меблів. Коли вони були зібрана, з'ясувалося, що кухня має багато недоліків і покупець звернулася до магазину з вимогою про повернення грошей. Продавець кухонних меблів стверджував, що

вони є дуже коштовними і якісними і якщо це не зрозуміло покупцеві, то він повинен звернутися до виробника меблів, який знаходиться в Італії.

Які порушення ви знайшли у даному завданні? Чи є дії продавця законними? До кого може звернутися покупець з вимогою про повернення коштів або усунення недоліків: до продавця, який знаходиться в Україні чи в Італії?

Рекомендовані джерела

1. Конституція України [Текст]: офіц.текст: [прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. із змінами, внесеними Законом України від 8 грудня 2004 р.: станом на 1 січня 2011 р.] //Відомості Верховної Ради України. - 1996.-№30.- Ст. 141.

2. Цивільний кодекс України [Текст]: офіц.текст: за станом на 4 листопада 2010 р. // Відомості Верховної Ради України. - 2003.-№№40-44, Ст. 356.

3. Господарський кодекс України [Текст]: офіц.текст: за станом на 22 грудня 2010 р. // Відомості Верховної Ради України. - 2003.-№18, 19-20, 21-22.- С. 144.

4. Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців [Текст]: [закон України: офіц.текст: за станом на 13 січня 2011 р. // Відомості Верховної Ради України.-2003.- № 31-32.- Ст.263.

5. Про ліцензування певних видів господарської діяльності [Текст]: [закон України: офіц.текст: за станом на 19 жовтня 2010 р.//Відомості Верховної Ради України.-2000.-№ 36.- Ст.299.

ОСНОВИ ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА

Тема: Право власності. Форми та види власності

Перед вирішенням завдань необхідно розглянути наступні поняття: поняття й зміст права власності, суб'єкти права власності: фізичні та юридичні особи. Зміст права власності: володіння користування та розпорядження майном. Право власності українського народу, право приватної власності, право державної власності, право комунальної власності. Набуття права власності. Підстави припинення права власності: відчуження власником свого майна, відмова власника від права власності, знищення майна, викуп земельної ділянки у зв'язку з суспільною необхідністю, викуп нерухомого майна у зв'язку з викупом з метою суспільної необхідності земельної ділянки, на якій воно розміщене, звернення стягнення на майно за зобов'язаннями власника, конфіскація, припиненням юридичної особи чи смерті власника. Право спільної власності. Захист права власності.

Поняття права інтелектуальної /промислової власності відповідно до міжнародних конвенцій, законодавство в галузі охорони промислової власності.

Промислова/інтелектуальна власність в Україні. Етапи становлення та створення в Україні сучасної охорони промислової власності, її удосконалення

та розвиток. Створення національного патентно-інформаційного фонду і довідково-пошуковий апарат з використанням сучасних інформаційних систем.

Завдання.

1. М. звернулася до суду з позовом про визнання за нею права власності на будинок. М. пояснила, що вона разом і своїм чоловіком придбала в продавця будинок за певну суму коштів. Однак договір купівлі-продажу будинку нотаріально засвідчений не був, але був сторонами виконаний в частині передачі коштів. Однак М. позов і інші вимоги до неї не визнала.

Чи можна вважати договір купівлі-продажу будинку засвідченим належним чином і таким, що відповідає вимогам діючого законодавства?

2. Під час обідньої перерви слюсар товарного цеху Мінняйло розповів і запропонував працівникам, які разом з ним працювали, про те, щоб вдосконалити молотки магнітами, які використовуються для виготовлення тари таким чином, щоб скоротити процес виготовлення цієї тари. Мінняйло пояснив, яким чином реалізувати його ідею у життя. Цю розмову почув механік Корнюшин і через 8 днів надав до свого підприємства раціоналізаторську пропозицію разом із зразком устрою, описом запропонованого устрою та кресленнями, за допомогою яких можливо виготовити цей устрій. Підприємство визнало ідею Корнюшина раціоналізаторською пропозицією і видало йому відповідний документ. Коли про це дізнався Мінняйло, він звернувся до підприємства з вимогою визнати його автором раціоналізаторської пропозиції. Після відмови підприємства про визнання Мінняйло автором раціоналізаторської пропозиції, він звернувся до суду з вимогою про визнання його автором. Із подібними вимогами звернулися слюсар Сергіїв і Сєдов, які брали участь у виготовленні зразка.

Чи відповідають діючому законодавству вимоги Мінняйло, Сергієва і Сєдова ? Як Ви вважаєте, яке буде прийнято рішення щодо цієї справи ?

3. Грачов знайшов засіб знищення шкідливих тварин садових рослин шляхом посадки між кущами полині. Про це він написав у своїй статті, яку надіслав до спеціального журналу, що її і надрукував. Через деякий час Грачов дізнався про те, що у сусідньому селі орендне підприємство використовує його винахід і пред'явив йому свої матеріальні вимоги, які полягали в тому, щоб орендне підприємство сплачувало кошти за використання його ідеї, яка захищена патентом.

Що таке винахід, як об'єкт цивільних прав, і які його ознаки? З якого часу можна розглядати результат творчості як винахід? Коли автор винаходу має право на винагороду?

4. Біляєв надав до патентного відомства заявку про визнання як винахід його наступної ідеї: чашки із сигнальним устроєм, який вмонтований у ручку. Звуковий сигнал чути тоді, коли рідина, яка наливається до чашки досягає рівня, який загрожує переповненням. На погляд експерта патентного відомства

пропозиція Біляєва не має ознак винаходу із наступних підстав: 1) рівень рідини може визначатися візуально 2) існує запатентований винахід, який обмежує переповнення рідиною ванн у квартирах, таким чином використовується один і той же принцип. У своїх запереченнях, Біляєв вказував, що його ідея і принцип відповідають ознакам винаходу, так як вона може використовуватися особами, які не мають зору, і таким чином він у своєму винаході використовував нову ідею.

Що таке винахід, як об'єкт цивільних прав та які його ознаки? Яке може бути прийняте рішення щодо цієї справи ?

5. Слюсар автобазу запропонував підприємству, де він працює, новий засіб фарбування автомобілів. Коли він запропонував підприємству оформити його ідею як раціоналізаторську пропозицію, то підприємство відмовило йому в цьому на тій підставі, що на сусідньому підприємстві вже використовується ця ідея і на цьому підприємстві вона також використовується протягом трьох місяців.

Яке технічне рішення може бути визнаним як раціоналізаторська пропозиція? Як ви вважаєте: чи є підстави у підприємства визнати запропоновану ідею раціоналізаторською пропозицією?

6. Іноземна компанія 21 травня 2010 року надала до Патентного відомства заявку на патентування електрогазонокосилки. На час отримання Патентним відомством заяви про видачу патенту, на його розгляді вже знаходилася аналогічна заява від фізичної особи, що надійшла 14 березня 2010 року. Після того, як про ці обставини було повідомлено іноземну компанію, вона надала довідку, яка була видана Патентним відомством Франції, в якій стверджувалося, що іноземна компанія надала заявку на патент у січні 2010 року і нею був отриманий патент на винахід 17 квітня 2010 року.

Які існують правила визначення пріоритету на винахід? Хто із заявників має пріоритет у даному випадку?

7. Проектне підприємство 19 лютого 2010 року направило документи для видачі двом працівникам підприємства патенту на винахід іонізаційної люстри, яка в процесі експлуатації здійснює не тільки освітлення приміщення, а також іонізацію повітря і приміщення. 22 лютого 2010 року до Патентного відомства надійшла аналогічна заявка від Лебедева, яка була відправлена із Росії 20 січня 2010 року.

Які існують правила визначення пріоритету на винахід? Хто із заявників має пріоритет у даному випадку? Кому в даному випадку буде виданий патент?

8. Два автори винаходу отримали висновок експертизи про відмову авторам у видачі патенту внаслідок того, що відомості про їх винахід були опубліковані і крім того, запропонована ними модель двигуна експонувалася на виставці. Автори заперечили проти висновків експертизи за тими підставами, що ними була опублікована інформація про запропоновану ними

модель двигуна у журналі, який виходить на підприємстві. Що стосується участі у виставці, то модель двигуна дійсно експонувалася на виставці у період з 15 травня до 22 травня 2010 року, але заявку на винахід вони надали 17 червня 2010 року. Заперечення авторів надійшли до Патентного відомства на розгляд.

Який порядок видачі патенту на винахід? Яке рішення може прийнято по запереченням авторів?

9. Громадянин Канади Сенгер надав заявку до Патентного відомства на видачу йому патенту на винахід засобу лікування екземи ігловолокуванням. У видачі патенту йому було відмовлено, не дивлячись на висновки експертизи з тих підстав, що запропонований засіб лікування екземи не має ознаки винаходу. Сенгер звернувся із вимогою про видачу патенту, посилаючись на те, що патентне відомство Канади видало йому патент.

Які умови видачі патенту? Як Ви вважаєте, чи є підстави для видачі патенту ?

Рекомендовані джерела

1. Конституція України [Текст]: офіц. текст: [прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. із змінами, внесеними Законом України від 8 грудня 2004 р.: станом на 1 січня 2011 р.] // Відомості Верховної Ради України. - 1996.-№30.- Ст. 141.

2. Цивільний кодекс України [Текст]: офіц. текст: за станом на 4 листопада 2010 р. // Відомості Верховної Ради України. - 2003.-№№40-44, Ст. 356.

Тема: ОСНОВИ ТРУДОВОГО ПРАВА УКРАЇНИ

Поняття, сторони та зміст трудового договору, порядок його укладання

Перед вирішенням задач необхідно розглянути наступні поняття: загальна характеристика трудового права. Поняття, сторони і зміст трудового договору. Трудові правовідносини. Колективні та індивідуальні трудові договори. Класифікація обов'язків працівника і власника або уповноваженого ним органу.

Поняття трудового договору та порядок його укладання. Сторони та зміст трудового договору, обов'язкові та додаткові умови трудового договору. Форма трудового договору. Строки трудового договору. Випробування при прийнятті на роботу.

Контрольні запитання для розгляду на практичному занятті

1. Колективний договір та сфера його укладання, сторони колективного договору.

2. Зміст колективного договору.

3. Гарантії при укладенні, зміні та припиненні трудового договору.

4. Укладання та реєстрація трудового договору.
5. Випробування та строки випробування при прийнятті на роботу.
6. Переведення на іншу роботу. Зміна істотних умов праці.
7. Тимчасові переведення на іншу роботу.

Завдання.

1. Фролов працював на одному із підприємств м. Харкова за строковим трудовим договором, який неодноразово переукладався. У черговий раз після закінчення строку дії строкового трудового договору підприємство припинило трудові відносини з Фроловим, звільнивши його з роботи у зв'язку із закінченням строку дії строкового трудового договору. Але Фролов не погодився із звільненням з підприємства і звернувся до суду із вимогою: поновити його на роботі, оплатити період вимушеного прогулу, відшкодувати заподіяну моральну шкоду. На судовому засіданні було встановлено, що Фролов був прийнятий на роботу за строковим трудовим договором, який неодноразово переукладався без звільнення Фролова з роботи.

Як Ви вважаєте, яке може бути винесене рішення?

2. Комаров був прийнятий на роботу, однак в наказі про його зарахування на роботу не було вказано, що він приймався на роботу на умовах випробувального терміну. Через деякий час адміністрація підприємства попередила його, що він не пройшов випробувальний термін і звільнила його з роботи. Комаров не погодився з цим рішенням і звернувся до суду із вимогою про поновлення його на роботі, оскільки він був звільнений незаконно.

Як Ви вважаєте, яке може бути винесене рішення? Чи можливо вважати Комарова прийнятим на роботу на умовах випробувального терміну?

3. Акулова була прийнята на роботу на умовах випробувального терміну на строк один місяць. Через місяць Акулову не звільнили у зв'язку з тим, що керівниця, яка могла б оцінити її роботу, захворіла і їй запропонували продовжити строк випробування ще на один місяць, на що Акулова не погодилася. Після цього її звільнили як ту, що не пройшла випробувальний термін. Акулова не погодилася з цим рішенням і звернулася до суду із вимогою про поновлення її на роботі у зв'язку з тим, що вона вважає, що звільнення було здійснене незаконно і безпідставно.

Як Ви вважаєте, яке може бути винесене рішення?

4. Виготська була прийнята на роботу бухгалтером без зазначення строку її роботи на даному підприємстві. Однак через деякий час її звільнили у зв'язку із закінченням строку тимчасової роботи. Виготська пред'явила позов до суду, в якому зазначила, що підстав для її звільнення не було. Однак представник підприємства позов не визнав, вказавши, що позивачку звільнили у зв'язку з тим, що вона не має спеціальної освіти. У зв'язку з тим, що у підприємства

з'явилася можливість прийняти на роботу спеціаліста зі спеціальною освітою, тому Виготська і була звільнена з роботи.

Як Ви вважаєте, яке може бути винесене рішення?

5. У зв'язку із відпусткою комірниці працівницю буфету Ганіну вирішили перевести тимчасово на цю посаду. Однак Ганіна відмовилася від переведення на цю посаду, вказавши, що не має відповідного здоров'я і кваліфікації у галузі бухгалтерського обліку, які необхідні для виконання даної роботи на складі.

Які існують правила тимчасових переводів на іншу роботу? Чи має адміністрація право звільнити працівницю буфету Ганіну з роботи за відмову від переведення на іншу роботу? Як Ви вважаєте, яке може бути винесене рішення?

6. Економіст підприємства Галкіна за наказом директора керівництва була переведена з одного відділу до іншого. При цьому ні посада, ні виконання її посадових обов'язків не змінилися. Тільки змінилося її робоче місце. Однак Галкіна не погодилася з такими діями адміністрації, бо вважала, що мало місце переведення на іншу роботу. В адміністрації була інша точка зору: вона вважала, що має місце не переведення на іншу роботу, а переміщення, яке здійснюється без згоди працівника.

Як Ви вважаєте що, відбулося у даному випадку: переведення на іншу роботу чи переміщення і яке може бути винесене рішення?

7. Ковальчук була прийнята на посаду економіста в плановий відділ. У зв'язку з тим, що економіст була зайнята виконанням посадових обов'язків до двох годин дня, їй вирішили доручити виконувати іншу роботу (план роботи на наступний рік, підведення підсумків роботи, яку вона виконувала протягом 9 місяців) в межах її спеціальності і кваліфікації, в межах існуючої оплати праці. Однак Ковальчук відмовилася виконувати цю роботу і звернулася до комісії з трудових спорів, вказавши, що за додаткову роботу їй необхідно встановити доплату.

Як Ви вважаєте, яке може бути винесене рішення?

8. Семенець була прийнята з посадовим окладом 3 тис. Однак, через 3 місяці вона дізналася, що відповідно до штатного розпису, затвердженого підприємством, їй необхідно було встановити посадовий оклад у розмірі 3 тис. 500 грн., тому вона звернулася до адміністрації із вимогою доплатити їй 1500 грн. Однак адміністрація відмовила їй у задоволенні її вимог у зв'язку з тим, що Семенець не має спеціальної освіти і достатнього досвіду роботи.

Як Ви вважаєте, чи є законними дії адміністрації?

9. При укладанні трудового договору з Кочетковим адміністрація підприємства запропонувала йому пройти випробувальний термін при прийомі на роботу. Однак Кочетков відмовився пройти випробувальний термін вказавши, що в нього є досвід роботи, диплом про вищу освіту і в трудовій книжці є всі відомості про роботу.

Який порядок встановлення випробувального терміну при прийомі на роботу? Хто може встановлювати чи проходити працівнику випробувальний термін при прийомі на роботу: працівник або роботодавець?

10. Лук'янова працювала медичною сестрою у терапевтичному відділенні санаторія. У зв'язку з реорганізацією, яка пройшла на підприємстві, відповідно до наказу головного лікаря вона була переведена на посаду медичної сестри того ж санаторія. Вважаючи переведення на іншу посаду незаконною, бо характер її роботи і режим роботи змінилися, Лук'янова звернулася до комісії з трудових спорів, а потім до суду із позовом про поновлення її на попередній посаді.

Як Ви вважаєте, чи є законними дії адміністрації?

11. Відповідно до наказу директора продавець магазину Аверенко була переміщена із цього магазину в інший магазин цього підприємства, який був розташований в іншому районі міста, у зв'язку з тим, що у цього продавця були погані відносини із іншими працівниками магазину. Однак Аверенко не погодилася з таким переміщенням і звернулася до суду із позовом про поновлення її на попередній посаді бо вважала, що має місце не переміщення, а переведення на іншу роботу у зв'язку з тим, що інша робота розташована дуже далеко від її дома, крім того магазин знаходиться у дуже непримітному місті у зв'язку з чим її заробітна платня значно зменшилася.

Як Ви вважаєте, чи є законними дії адміністрації? Що в даному випадку мало місце: переведення чи переміщення на іншу роботу?

12. Бухгалтер підприємства після звільнення з роботи отримала трудову книжку своєчасно, але розрахунок при звільненні з нею був здійснений не у день звільнення з роботи, а через деякий час. Адміністрація підприємства пояснювала це тим, що після звільнення її з підприємства змінився склад бухгалтерії, нікому було здійснювати розрахунки із працівниками, крім того на цей період часу були відсутні кошти на рахунку підприємства. Бухгалтер не звернула увагу на аргументи адміністрації і вирішила звернутися до суду.

Які порушення Ви знайшли у цій задачі? Як Ви вважаєте, які дії є законними: дії адміністрації чи бухгалтера?

13. Розіна подала заяву про звільнення 6 січня. Однак 15 січня вона подала на ім'я адміністрації нову заяву, в якій просила анулювати її заяву від 6 січня у зв'язку з тим, що її обставини змінилися і прохала залишити її на посаді. Однак адміністрація підприємства, не звертаючи увагу на другу заяву, звільнила її з посади 18 січня.

Який порядок припинення трудового договору із ініціативи працівника? Чи мала адміністрація підприємства право звільнити Розін? Якщо так, то на яких умовах?

14. Працівник підприємства у зв'язку із загостренням у нього захворювання звернувся із заявою до адміністрації із заявою: або перевести його на іншу роботу або звільнити його з роботи за особистим бажанням. Адміністрація підприємства видала наказ: «звільнити його за особистим бажанням».

Як Ви вважаєте, чи є законними дії адміністрації?

15. У зв'язку із реорганізацією, яка проходила на підприємстві із двох відділів був сформований один відділ і внаслідок цих дій скорочувалася посада, яку займала протягом двох років Ананьєва. Адміністрація підприємства з метою працевлаштування Ананьєвої запропонувала їй перейти на іншу посаду і при цьому зберігався її посадовий оклад. Однак Ананьєва відмовилася від такого переведення на іншу посаду, так як вважала, що їй необхідно було запропонувати більш вищу посаду, яка була запропонована іншому працівникові.

Який порядок припинення трудового договору при скороченні штатів? Як Ви вважаєте, чи є законними дії адміністрації? Які дії є законними: дії адміністрації чи Ананьєвої?

16. Матвєєва була звільнена з роботи за скороченням штатів. Профспілковий комітет дав згоду на її звільнення. Однак Матвєєва заперечувала проти звільнення з роботи, бо вважала, що вона має переваги перед іншими працівниками, щоб залишитися на роботі : вона є студенткою вищого навчального закладу і має на своєму утриманні неповнолітнього брата. У процесі роботи до неї не було ніяких зауважень.

Який порядок припинення трудового договору при скороченні штатів? Як Ви вважаєте, чи є законними дії адміністрації?

17. Селінова працювала старшим економістом на підприємстві. Через деякий час адміністрація підприємства заявила Селіновій, що її посада скорочується у зв'язку із зменшенням обсягу роботи і виконання її обов'язків буде покладене на економіста. Селінова заперечувала проти її скорочення у зв'язку з тим, що у штатному розкладі на наступний рік передбачається її посада, крім того, адміністрація підприємства не запропонувала їй іншу посаду.

Який порядок припинення трудового договору при скороченні штатів? Як Ви вважаєте, чи є законними дії адміністрації ?

18. Працівник магазину Казарінов систематично спізнювався на роботу. Один раз адміністрація підприємства зафіксувала його запізнення на роботу 6 січня і винесла догану. В інший раз адміністрація підприємства зафіксувала його запізнення на роботу 20 січня і після цього звільнила Казарінова за систематичне невиконання посадових обов'язків.

Як Ви вважаєте, чи є законними дії адміністрації ?

19. Бухгалтер підприємства Анісімова була звільнена внаслідок виявленої невідповідності її займаній посаді внаслідок недостатньої кваліфікації. При розгляді цього звільнення у суді з'ясувалося, що Анісімова дійсно працювала бухгалтером, мала відповідну освіту, але в процесі своєї роботи систематично здійснювала помилки, на які звертала увагу адміністрація і виносила їй неодноразово дисциплінарні стягнення шляхом видання наказу по підприємству.

Як Ви вважаєте, чи є законними дії адміністрації ?

20. Бухгалтер підприємства Каляєва була звільнена за систематичне невиконання своїх посадових обов'язків. У наказі про звільнення її з роботи відмічалось, що Каляєва виконує свою роботу з грубими помилками і ці помилки прийняли систематичний характер. Адміністрація постійно вказувала на ці помилки і попередила Каляєву, якщо вона буде у майбутньому так працювати, то її буде звільнено з роботи. Каляєва звернулася до адміністрації підприємства із проханням скасувати наказ про звільнення її з роботи, поновити її на роботі та сплатити за час вимушеного прогулу у зв'язку з тим, що за увесь час її роботи на підприємстві по відношенню до неї не виносилося ні одного дисциплінарного стягнення.

Як Ви вважаєте, чи є законними дії адміністрації? Які дії є законними: дії адміністрації чи Каляєвої ?

Рекомендовані джерела

1. Кодекс законів про працю [Текст]: офіц. текст: за станом на 3 лютого 2011 р. // Відомості Верховної Ради України. - 1971.-№ 50.- Ст. 375.

2. Про оплату праці [Текст]: [закон України: офіц. текст: за станом на 23 вересня 2009 р. // Відомості Верховної Ради України.- 1995.- № 17.-Ст.121.

3. Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів) [Текст]: [закон України: офіц. текст: за станом на 24 грудня 2010 р. // Відомості Верховної Ради України.-1998.-№ 34.-Ст.227.

4. Про трудові книжки працівників: Постанова Кабінету Міністрів України від 27 квітня 1993 р. №301 Законодавство України про працю: Збірник нормативно-правових актів. – Х.:Одисей, 2004.- 848с.

Тема: ОСНОВИ ТРУДОВОГО ПРАВА УКРАЇНИ

Нагляд і контроль за додержанням законодавства про охорону праці

Перед вирішенням завдань необхідно розглянути наступні поняття:
правове регулювання організації охорони праці на виробництві. законодавство України, що регулює охорону праці на підприємстві, гарантії прав працівників на охорону праці на підприємстві, значення інструкцій з охорони праці, законодавство України, що регулює охорону праці жінок, неповнолітніх та інвалідів.

Правове регулювання організації охорони праці на виробництві. Служба охорони праці на підприємстві, порядок її утворення, функції, права та обов'язки. Навчання, інструктаж і перевірка знань працівників з питань охорони праці її правове значення. Розслідування нещасних випадків невиробничого характеру та його правове значення. Порядок відшкодування власником підприємства заподіяного працівникові ушкодження здоров'я, пов'язаного з виконанням ним трудових обов'язків.

Контрольні запитання для розгляду на практичному занятті

1. Поняття й основні види нагляду і контролю за охороною праці на підприємстві.
2. Обов'язки власника в галузі охорони праці.
3. Види інструктажів з охорони праці.
4. Державний нагляд і контроль за додержанням законодавства про охорону праці.
5. Повноваження державної інспекції з праці.

Завдання.

1. Повертаючись з роботи додому, працівник впав і отримав травму, після чого звернувся до лікарні, щоб зафіксувати факт нещасного випадку. Після цього працівник звернувся на підприємство з вимогою скласти акт про нещасний випадок на виробництві, й сплатити йому період тимчасової непрацездатності в розмірі 100% заробітної плати. Але підприємство відмовило працівнику, оскільки вважало, що підстави для оформлення документів про нещасний випадок на виробництві відсутні.

Як Ви вважаєте чиї дії є законними: дії підприємства чи працівника ?

2. Працівник підприємства Іванов вирішив вийти на роботу в суботу (не оформивши при цьому необхідні документи: наказ про роботу у вихідний день, робота не була узгоджена з профспілковим комітетом), хоча відповідно до колективного договору підприємства та правил внутрішнього трудового розпорядку підприємства субота не була робочим днем. Переходячи із одного об'єкта на інший, Іванов зачепився, впав і отримав травму. При оформленні документів про нещасний випадок виникло питання: оформлювати документи як нещасний випадок на виробництві чи як побутова травма.

Як необхідно відповісти на це питання?

3. Працюючи на одному з підприємств м. Харкова, Матвієнко добиралася на роботу з передмістя. Робочий день на підприємстві відповідно до колективного договору підприємства та правил внутрішнього трудового розпорядку підприємства починався о 8-00. У той день Матвієнко прибула до будівлі, де було її робоче місце, о 7-30. До свого робочого місця, яке було розташоване на 6 поверсі будівлі, вона не дійшла, впала на східцях будівлі, які були розташовані на вулиці і отримала травму. Після отримання медичної допомоги вона звернулася до відділу охорони праці підприємства з вимогою оформити акт про нещасний випадок на виробництві. Однак відділ охорони

праці підприємства вважав, що підстави для оформлення акту про нещасний випадок на виробництві відсутні, бо травма була отримана не в робочий час. Відділ охорони праці підприємства склав акт про невикробничу травму (за формою НТ). На підставі цього акту бухгалтерія здійснила оплату періоду тимчасової непрацездатності. Не погодившись із висновками, зробленими відділом охорони праці, Матвієнко звернулася до комісії з трудових спорів з наступною вимогою: змінити акт за формою НТ на акт за формою Н-1, проте комісія відмовила їй у цьому. Не погодившись із висновками комісії, Матвієнко звернулася із позовом до суду, вимагаючи змінити акт за формою НТ на акт за формою Н-1.

Як Ви вважаєте, чи законні вимоги Матвієнко?

4. Під час робочого часу зі стелі відвалилася її частина і впала на робітницю. Коли робітниця звернулася до адміністрації з вимогою оформити й скласти документи як нещасний випадок на виробництві, їй відмовили, вказавши на те, що травма була отримана не в її робочому кабінеті (не на робочому місці), то підстави для оформлення документів як нещасний випадок на виробництві – відсутні.

Як Ви вважаєте, чи дії адміністрації є законними ?

5. Лобанов і Єрхов працювали на будівельному підприємстві і були направлені у відрядження. Знаходячись у відрядженні, Єрхов прийшов до Лобанова у гуртожиток, затіяв бійку, спричинив тяжкі тілесні ушкодження, від яких той помер на наступний день. За ці дії Єрхов був засуджений. Дружина Лобанова пред'явила позов до будівельного підприємства з вимогою про сплату пенсії у зв'язку з втратою годувальника. У позовній заяві вона вказувала, що винним у смерті її чоловіка вона вважає підприємство, тому останнє повинно компенсувати різницю між заробітною платою її чоловіка і пенсією, яку вона отримує на двох дітей. Представник підприємства позов не визнав, вказавши при цьому, що підприємство дійсно направляло працівників у відрядження, але смерть Лобанова настала не внаслідок роботи на підприємстві, а через незаконні дії Єрхова, який був засуджений. Крім того, представник підприємства вказав, що нещасний випадок стався не під час роботи, а у вільний від роботи час, не на підприємстві, а в гуртожитку.

Хто може нести матеріальну відповідальність у даному випадку - підприємство чи Єршов?

6. Працівника підприємства Горохова направили у відрядження на автомобілі в іншу місцевість. По дорозі автомобіль, в якому їхав працівник, зупинився, працівник вийшов з нього, щоб допомогти водію, автомобіль якого зламався. Коли працівник вийшов на дорогу, його збив автомобіль, який проїжджав мимо і належав Аверенко. Внаслідок отриманої травми працівник Горохов став інвалідом. Горохов пред'явив позов до Аверенко з вимогою компенсувати різницю між пенсією, яку він отримує, і втраченим заробітком унаслідок аварії. Суд задовольнив вимоги Горохова, однак Аверенко вважав,

що вимоги необхідно пред'являти не до нього, а до підприємства, оскільки Горохов в цей час виконував посадові обов'язки.

Як Ви вважаєте, до кого необхідно пред'являти вимоги про відшкодування шкоди: до підприємства, Аверенко або до підприємства і Аверенко?

7. Комаров звернувся до підприємства з позовом про компенсацію спричинених збитків, які виникли внаслідок того, що його збив автомобіль, який належить підприємству і внаслідок цього Комаров став інвалідом. Підприємство просило звільнити його від відповідальності у зв'язку з тим, що працівник підприємства Івлєв у нетверезому стані викрав автомобіль, який належить підприємству, за що і був осуджений. Оскільки машина вибула із володіння власника (підприємства) внаслідок незаконних дій Івлєва, то він і повинен відповідати перед Комаровим, а не підприємство. Однак Комаров вважав інакше. Він вважав винним підприємство, яке повинно нести відповідальність за те, що Івлєва допустили до роботи в нетверезому стані, водій автомобіля залишив автомобіль у дворі без нагляду з ключем у машині і коли машина виїжджала за ворота підприємства Івлєва ніхто не затримав, хоча він не мав водійських прав і знаходився у нетверезому стані.

Як Ви вважаєте, хто повинен нести відповідальність у цьому випадку: підприємство, Івлєв або обидва суб'єкта?

Рекомендовані джерела

1. Кодекс законів про працю [Текст]: офіц. текст: за станом на 3 лютого 2011 р. // Відомості Верховної Ради України. - 1971.- № 50.- Ст. 375.
2. Про охорону праці [Текст]: офіц. текст: за станом на 17 лютого 2011 р. // Відомості Верховної Ради України. - 1992.- № 49.- Ст. 668.
3. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві і професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності [Текст]: офіц. текст: за станом на 8 липня 2010 р. // Відомості Верховної Ради України. - 199.- № 46-47.- Ст. 403.
4. Про утворення державного департаменту нагляду за додержанням законодавства про працю [Текст]: офіц. текст: за станом на 8 липня 2010 р. // Офіційний вісник України.-2000-, №35. 15 вересня .
5. Про затвердження порядку розслідування та обліку нещасних випадків невиробничого характеру [Текст]: офіц. текст: за станом на 31 серпня 2010 р. // Офіційний вісник України.-2001-, №270.

ТЕМИ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ВИВЧЕННЯ

Тема: Основи сімейного права України

Загальна характеристика сімейного права України. Сімейне право України: поняття і предмет правового регулювання. Принципи сімейного права. Сімейні правовідносини. Сімейний кодекс України від 10.01.2002 року. Сім'я за сімейним законодавством.

Шлюб за сімейним законодавством. Шлюбний договір. Шлюб та умови його укладання. Державна реєстрація шлюбу. Недійсність шлюбу. Особисті немайнові права і обов'язки, що виникають внаслідок укладання шлюбу. Особисті немайнові права батьків. Майнові права і обов'язки батьків та дітей. Права і обов'язки матері, батька й дитини. Позбавлення батьківських прав. Усиновлення. Опіка над дітьми.

Тема: Основи екологічного права України

Загальна характеристика правового регулювання охорони навколишнього природного середовища. Джерела екологічного права. Відповідальність за порушення екологічного законодавства.

Тема: Основи кримінального права України

Загальна характеристика кримінального права України. Кримінальний кодекс України. Поняття та ознаки злочину. Класифікація злочинів. Стадії здійснення злочину. Добровільна відмова від доведення злочину до кінця. Поняття обмеженої осудності. Співучасть у злочині. Обставини, що виключають злочинність діяння. Покарання та його види. Особливості кримінальної відповідальності і покарання неповнолітніх. Злочини проти власності. Злочини проти особистості. Злочини проти громадського порядку та моралі. Нормативні акти кримінального права.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

Основні джерела

1. Рогожин Й. А. Історія держави і права України [Текст]/ Й. А. Рогожин. - Х.: Основа, 1996.
2. Копиленко О. Л. Держава і право України[Текст]/ О.Л. Копиленко, М.Л. Копиленко; - К.: Либідь, 1997.
3. Кубах А. І. Конспект лекцій з дисципліни "Правознавство"[Текст]/ А. І. кубах; Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. - Х.: ХНАМГ, 2006.
4. Ківалов С. В. Основи правознавства України [Текст]/ С. В. Ківалов. - Х.: Одисей, 2002.
5. Кульчицький В. С. Історія держави і права України [Текст]/ В. С. Кульчицький. - Львів: Світ, 1996.
6. Лашенко Р. М. Лекції по історії українського права [Текст]/ Р. М. Лашенко - К.: Україна, 1998.
7. Колодій А. М. Основи держави і права [Текст]/ А. М. Колодій. - К.: Либідь, 1997.
8. Копейчиков В. В. Основи конституційного права України [Текст]/ В. В. Копейчиков.- К.: Юрінком, 1997.
9. Пахомов И. Основы государства и права Украины [Текст]/ И.Пахомов. - Х.: ООО"Одисей", 2001.
10. Поникаров В.Д. Правоведение [Текст]/. В.Д. Поникаров, И.В. Ялдин. - Х.: Издат.дом "ИНЖЕК", 2003.
11. Понікаров В. Д. Правознавство [Текст]/. В. Д. Понікаров. - Х.: ВД "ИНЖЕК", 2004.
12. Копейчиков В. К. Правоведение [Текст]/ В. К. Копейчиков. - Юринком Интер, 2002.
13. Копейчиков В. В. Правознавство [Текст]/ В. К. Копейчиков. - К.: Юринком, 2003.
14. Кравчук М. Правознавство [Текст]/ М. Кравчук. - Тернопіль: Карт-бланш, 2003.
15. Настюк М. Правознавство [Текст]/ М. Настюк. - Львів: Світ, 1995.
16. Пилюпенко П. Правознавство [Текст]/ П. Пилюпенко. – Л.: Новий світ. -2006.
17. Настюк М. Основы правоведения Украины [Текст]/ М. Настюк. - Х.: Одиссей , 2004.

Нормативно-правові акти

1. Конституція України [Текст]: офіц.текст: [прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. із змінами, внесеними Законом України від 8 грудня 2004 р.: станом на 1 січня 2011 р.] / /Відомості Верховної Ради України. - 1996.-№30.- Ст. 141.

2. Цивільний кодекс України [Текст]: офіц.текст: за станом на 4 листопада 2010 р. // Відомості Верховної Ради України. - 2003.-№№40-44, Ст. 356.
3. Господарський кодекс України [Текст]: офіц.текст: за станом на 22 грудня 2010 р. // Відомості Верховної Ради України. - 2003.-№18, 19-20, 21-22.- С. 144.
4. Кодекс законів про працю [Текст]: офіц.текст: за станом на 3 лютого 2011 р. // Відомості Верховної Ради України. - 1971.-№ 50.- Ст. 375.
5. Кодекс про адміністративні правопорушення [Текст]: офіц.текст: за станом на 17 лютого 2011 р.// Відомості Верховної Ради України.- 1984.- № 51.- Ст. 1122.
6. Господарський процесуальний кодекс України [Текст]: офіц.текст: за станом на 4 листопада 2010 р. // Відомості Верховної Ради України. - 1992. №6.- Ст. 56.
7. Цивільний процесуальний кодекс України [Текст]: офіц.текст: за станом на 17 лютого 2010 р. // Відомості Верховної Ради України. - 2002. №№40-41,42. - Ст. 492.
8. Про вибори Президента України [Текст]: [закон України: офіц.текст: за станом на 3 лютого 2010 р.// Відомості Верховної Ради України. - 1999.- № 14.- Ст. 81.
9. Про правовий статус іноземців [Текст]: [закон України: офіц.текст: за станом на 4 листопада 2010 р.// Відомості Верховної Ради.-1994.- № 23.- Ст.161.
10. Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців [Текст]: [закон України: офіц.текст: за станом на 13 січня 2011 р. // Відомості Верховної Ради України.-2003.- № 31-32.- Ст.263.
11. Про ліцензування певних видів господарської діяльності [Текст]: [закон України: офіц.текст: за станом на 19 жовтня 2010 р.//Відомості Верховної Ради України.-2000.-№ 36.- Ст.299.
12. Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності [Текст]: [закон України: офіц.текст: за станом на 14 квітня 2009 р.//Відомості Верховної Ради України.-1999.-№ 45.- Ст.397.
13. Про зайнятість населення [Текст]: [закон України: офіц.текст: за станом на 17 листопада 2009 р. //Відомості Верховної Ради України.-1991.- № 14.- Ст.170
14. Про відпустки [Текст]: [закон України: офіц.текст: за станом на 21 грудня 2010 р.// Відомості Верховної Ради України.-1997.- № 2.- Ст. 4.
15. Про оплату праці [Текст]: [закон України: офіц.текст: за станом на 23 вересня 2009 р. //Відомості Верховної Ради України.- 1995.- № 17.-Ст.121.
16. Про охорону праці [Текст]: [закон України: офіц.текст: за станом на 17 лютого 2011 р. // Відомості Верховної Ради України.-1992.- № 49.- Ст.668.
17. Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів) [Текст]: [закон України: офіц.текст: за станом на 24 грудня 2010 р. //Відомості Верховної Ради України.-1998.-№ 34.-Ст.227.

18. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування [Текст]: [закон України: офіц.текст: за станом на // Відомості Верховної Ради України.- 2003.-№ 49-51.-Ст.376.

20. Про колективні договори та угоди [Текст]: [закон України: офіц.текст: за станом на 15 квітня 2008р. // Відомості Верховної Ради України. - 1993.- № 36.- Ст. 361.

21. Про організації роботодавців [Текст]: [закон України: офіц.текст: за станом на 1 липня 2010 р.// Відомості Верховної Ради України.-2001.-№32.- Ст.171.

22. Про трудові книжки працівників: Постанова Кабінету Міністрів України від 27 квітня 1993 р. №301 Законодавство України про працю: Збірник нормативно-правових актів. – Х.:Одисей, 2004.- 848с.

ЗАПИТАННЯ

до самостійної роботи та підготовки до заліку з дисципліни „Правознавство”

1. Визначити поняття державного органу та його конституційний статус.
2. Охарактеризуйте конституційний статус органів державної виконавчої влади на місцях.
3. Розкрийте та проаналізуйте функції та принципи права.
4. Визначити джерела права, розкрийте їх значення у суспільстві.
5. Розкрийте та проаналізуйте закони як джерела права.
6. Проаналізуйте конституційні закони к джерела права.
7. Проаналізуйте неконституційні закони як джерела права.
8. Розкрийте та проаналізуйте підзаконні акти як джерела права.
9. Проаналізуйте норми права, їх види та структура.
10. Розкрийте поняття, ознак права. Спільні й відмінні риси права та інших соціальних норм., які діють у суспільстві.
11. Розкрийте порядок дії нормативних документів.
12. Розкрийте порядок дії нормативних документів у просторі.
13. Розкрийте порядок дії нормативних документів у часі.
14. Розкрийте порядок дії нормативних документів по колу осіб.
15. Визначити та проаналізувати види, функції та цілі юридичної відповідальності.
16. Проаналізуйте поняття законності і умови її забезпечення.
17. Дайте загальну характеристику основних прав, свобод і обов'язків людини і громадянина, гарантії їх дотримання.
18. Проаналізуйте конституційний статус Верховної Ради України.
19. Визначити конституційний статус та повноваження Президента України.
20. Визначити конституційний статус та повноваження Кабінету Міністрів України.
21. Визначити конституційний статус та повноваження центральних органів виконавчої влади.

22. Визначити конституційний статус місцевих органів виконавчої влади.
23. Проаналізуйте систему, органи і посадові особи органів місцевого самоврядування.
24. Визначити відношення, що регулюються цивільним правом.
25. Проаналізуйте майнові відношення у цивільному праві.
26. Проаналізуйте особисті немайнові відношення у цивільному праві.
27. Визначити юридичну особу як суб'єкта цивільного права.
28. Визначити фізичну особу як суб'єкта цивільного права.
29. Проаналізуйте цивільну правоздатність фізичної особи.
30. Проаналізуйте цивільну дієздатність фізичної особи.
31. Проаналізуйте цивільну дієздатність фізичної особи та її значення при укладанні цивільної угоди, цивільного договору.
32. Розкрийте поняття цивільної угоди.
33. Проаналізуйте умови дійсності цивільної угоди.
34. Проаналізуйте умови недійсності цивільної угоди.
35. Проаналізуйте поняття та ознаки юридичної особи.
36. Визначити засоби виникнення юридичної особи.
37. Проаналізуйте цивільну правоздатність юридичної особи та її значення при укладанні цивільної угоди, цивільного договору.
38. Визначити види юридичних осіб.
39. Визначити порядок створення юридичних осіб.
40. Визначити способи ліквідації юридичних осіб.
41. Визначити поняття та зміст права власності.
42. Визначити форми та види власності в Україні.
43. Визначити порядок захисту права власності.
44. Розкрийте поняття цивільного договору.
45. Визначити суттєві умови цивільного договору.
46. Визначити додаткові умови цивільного договору.
47. Розкрийте умови укладання цивільного договору.
48. Розкрийте умови розірвання цивільного договору.
49. Розкрийте види податків.
50. Проаналізуйте нормативні документи, які регулюють трудові відносини.
51. Проаналізуйте колективний договір та порядок його укладання.
52. Розкрийте суб'єктів трудового права.
53. Проаналізуйте порядок укладання трудового договору.
54. Розкрийте сторони та зміст трудового договору.
55. Визначити суттєві умови трудового договору.
56. Визначити додаткові умови трудового договору.
57. Визначити умови та порядок припинення трудового договору з ініціативи працівника.
58. Визначити порядок припинення трудового договору з ініціативи власника.
59. Охарактеризуйте законодавчо-нормативну базу з питань охорони праці.

60. Проаналізувати порядок відшкодування шкоди, заподіяної працівникові ушкодженням його здоров'я.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
Інформаційний зміст дисципліни «Правознавство».....	4
Практичні заняття з дисципліни «Правознавство».....	5
Основи цивільного права	
Суб'єкти цивільних правовідносин.....	5
Юридичні особи як суб'єкти цивільного права.....	7
Право власності.....	10
Основи трудового права	11
Поняття, сторони та зміст трудового договору, порядок його укладання.....	13
Нагляд і контроль за додержанням законодавства про охорону праці.....	18
Теми для самостійного вивчення.....	22
Список джерел.....	23
Запитання до самостійної роботи та підготовки до заліку з дисципліни „Правознавство”	25

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

Методичні вказівки
для практичних занять, вирішення практичних завдань,
самостійної роботи з дисципліни

«Правознавство»

(для студентів 1 курсу денної форми навчання
напряму підготовки 6.040106 «Екологія, охорона навколишнього середовища та
збалансоване природокористування»).

Укладач **Євтушенко** Марина Вікторівна

Відповідальний за випуск *І. І. Килимник*
Редактор *З. І. Зайцева*
Комп'ютерне верстання *І. В. Волосожарова*

План 2011 поз.374М

Підп. до друку 30 .08.2010 р.	Формат 60x84 /16
Друк на ризографі	Ум. друк. арк. 2,0
Зам. №	Тираж 50 пр.

Видавець і виготовлювач:
Харківська національна академія міського господарства,
вул. Революції, 12, Харків, 61002
Електронна адреса: rectorat@ksame.kharkov.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:
ДК № 4064 від 12. 05. 2011 р.